

З.Т. Әбілова^{1*}, С.А. Ұзақбаева², К.Т. Жансугурова³

¹*И. Арабаев атындағы Қырғыз мемлекеттік университеті, Бішкек, Қырғызстан;*

^{2,3}*Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан*
(Хат-хабарларға арналған автор. E-mail: abilova_zaru@mail.ru)

Жоба технологиясы студенттердің рефлексивті құзыреттілігін қалыптастыру құралы

Мақалада білім беру процесіндегі кәсіби құзыреттіліктің мәні, оның ішінде рефлексивті құзыреттіліктің алатын орны мен оны қалыптастырудағы жоба технологиясының мүмкіндіктері көрсетілген. Қазіргі жағдайда білім алушының нақты білімі ғана емес, оның белгілі бір кәсіби әрекетті білікті түрде жүзеге асыру қабілеті ерекше маңызға ие, ол бағалаудың негізгі объектісі және оқыту сапасының қасиетіне айналады. Рефлексивті құзыреттілікті қалыптастыру және студенттердің танымдық қызығушылығын арттыру үшін студенттермен шығармашылық жұмыстың жаңа әдістерін әзірлеу және ең тиімді және ұтымдыларын таңдау қажеттілігі туындайды. Мұндай тиімді педагогикалық технология студенттерді әртүрлі қызмет түрлеріне қосу арқылы кәсіптік оқыту сапасын арттыруға мүмкіндік беретін жоба технологиясы болып табылады. Оқытуда жоба технологиясын қолдану қазіргі студенттерге білімді қарапайым игеруге ғана емес, сонымен қатар игеру тәсілдеріне, ойлау мен іс-әрекеттің үлгілері мен әдістеріне, әр студенттің танымдық белсенділігі мен шығармашылық әлеуетін дамытуға бағыттайды. Жобалау әрекетінің негіздерін игерудің өзектілігі оның білім беру жүйесін ұйымдастырудың барлық деңгейлерінде кең қолдану саласына ие болуымен, аналитикалық, ұйымдастырушылық және басқарушылық функцияларды тиімдірек жүзеге асыруға мүмкіндік беретіндігімен және маманның бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ететіндігімен байланысты.

Кілт сөздер: құзыреттілік, кәсіби құзыреттілік, рефлексивті құзыреттілік, кәсіби білім беру, технология, жоба технологиясы, компоненттер, мүмкіндіктер.

Кіріспе

Білім беруді модернизациялау контекстінде болашақ мұғалімді даярлау сапасының интегралды көрсеткіші адамның белгілі бір жағдайда үйренген білімі мен жеке тәжірибесін қолдана білуін сипаттайтын кәсіби құзыреттілікті қарастыруы керек. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі әртүрлі компоненттерді, соның ішінде рефлексивті компоненттерді қамтиды. Қазіргі жағдайда мұғалімнің рефлексивті құзыреттілігі оның жалпы кәсіби педагогикалық құзыреттілігін анықтайтыны анық.

Рефлексивті құзыреттілік — болашақ мұғалім тұлғасының интегративті сапасы, оның күрделі жүйелі ұйымы бар және бірлескен, интеллектуалдық, коммуникативтік, тұлғалық компоненттердің үйлесімі, өзара әрекеті және енуі ретінде әрекет етеді, оның қалыптасу дәрежесі студенттің білім алуға дайындығын көрсетеді.

Рефлексивті құзыреттілік қазіргі ғылыми зерттеулердегі кәсіби құзыреттіліктің интегративті элементі ретінде жеке педагогикалық тәжірибені қолдану шекараларын кеңейту негізінде жүзеге асырылатын мұғалімнің және оның әрекетінің үздіксіз өзін-өзі жетілдіру факторымен анықталады (А.И. Жук, Л.В. Красовская, Ю.В. Кушеверская, А.В. Метаева, А.П. Мишина, И.Н. Семенов, Я.В. Смирнова, С.Ю. Степанов, И.В. Шеститко).

Рефлексивті құзыреттіліктің компоненттері кәсіби құзыреттіліктің жалпыланған сипаттамасынан туындайды және мыналарды қамтиды:

1) мотивациялық-құндылық компоненті — айқын мотивтерден, рефлексивті білімге, дағдыларға құндылық қатынастан; кәсіби-педагогикалық әрекет құрылымындағы рефлексивті құзыреттіліктің маңыздылығын түсінуден; өзін-өзі талдауға, өзін-өзі тануға, өзін-өзі дамытуға, өзін және басқаларды түсінуге қажеттіліктен көрінеді;

2) когнитивтік компонент — рефлексия негіздерін, педагогикалық рефлексияны, рефлексивтік әрекеттің мәнін, рефлексивтік құзыретті маңызды кәсіби сапа ретінде білумен мазмұнды түрде ұсынылған;

3) іс-әрекет компоненті — рефлексияны өзектендіру тәсілдерін пайдалану, рефлексивтік түсіну және талдау тәсілдері арқылы педагогикалық мақсатқа сай шешімдер таба білу, дәстүрлі емес педагогикалық жағдайда әртүрлі идеяларды шығаруға дайындығы мен қабілеті;

4) рефлексивті-тұлғалық компонент жеке рефлексивті тәжірибенің болуын қамтиды, кәсіби әрекеттің типтік емес міндеттерін тиімді шешуге мүмкіндік беретін өз біліміне, дағдыларына, рефлексия әдістеріне қатысты рефлексивті позициялау [1].

Білім беру процесінде рефлексивті құзыреттілікті қалыптастыру және дамыту процесінде белгілі бір жағдайлар сақталуы керек:

1) рефлексия туралы білімнің болуы, оны өзектендіру тәсілдерін пайдалану, қоршаған факторларға құндылық қатынасы;

2) оқу процесінде (оқу пәндері, зерттеу қызметі, педагогикалық практика шеңберінде) жеке рефлексивті тәжірибе алу;

3) студенттердің өзін-өзі талдау, өзін-өзі тану, өзін-өзі дамыту, өзін-өзі және басқаларды түсіну қажеттілігін үнемі дамыту;

4) оқыту әдістерін білім беру процесіне интеграциялау.

Рефлексивті құзыреттілікті қалыптастыруда ішкі факторлар маңызды рөл атқарады. Адамның ойлау өнімділігінің маңызды детерминанттары оның жеке бағыты, ұмтылыстары, мотивтері, көзқарастары, құндылық бағдарлары, жеке психологиялық қасиеттері, танымдық стилінің ерекшеліктері болып табылады.

Әдістер мен материалдар

Кәсіби әрекет барысында туындайтын проблемалық жағдай кезінде дұрыс шешімді таба білу үшін рефлексивті құзыреттілік керек. Сонымен қатар, рефлексивті механизмдер маңызды функцияны орындайды, мысалы, түсіну, қайта қарау, түрлендіру. Проблемалық жағдайдағы сындарлы, шығармашылық мінез-құлық интеллектуалды және жеке деңгейлерде рефлексияны дамыту арқылы қалыптасады.

Рефлексивті құзыреттілік жеке және ситуациялық өзара әрекеттесуді неғұрлым өнімді және үйлесімді құруға мүмкіндік беретін, креативті түсіну және сыни сәтті жеңу арқылы іс-әрекет субъектісінің мүмкін болатын әрекеттерінің шеңберін кеңейтеді.

Айта кететін жайт, қазіргі уақытта кәсіби жоғары оқу орындарын даярлау жүйесінде студенттердің рефлексивті құзыреттілігін қалыптастыру және дамыту тәжірибесі жеткілікті кең таралмаған. Рефлексивті құзыреттілікті қалыптастырудың ажырамас факторы практикалық тәжірибені аналитикалық түсінуге негізделген арнайы ұйымдастырылған оқыту шарттары болып табылады.

Рефлексивті құзыреттілікті қалыптастырудың бірнеше оқыту стратегияларын бөліп көрсетуге болады: тапсырма тәсілін қолдану; типтік проблемалық жағдайларды талдау; интерактивті оқыту әдістерін қолдану; педагогикалық жағдайларды модельдеу; оқу процесінде кейстерді жобалау.

Құзыреттілік әрқашан іс-әрекетте көрініс табады. Мұғалімнің рефлексивті құзыреттілігі кәсіби мәселелерді шешу барысында көрінеді. Бұл ретте әрқашан құзыреттілік көрініс беретін контексті ескеру маңызды. Құзыреттілік табиғаты сондай, ол тек адами құндылықтармен органикалық бірлікте, яғни әрекеттің осы түріне жеке терең қызығушылық жағдайында ғана көріне алады. Тәжірибеде тұлғалық құндылыққа ие әрекеттің мазмұны белгілі бір нәтижеге (өнімге) жету немесе мінез-құлық режими болуы мүмкін.

Кәсіптік оқытудың мазмұнын құзыреттілік тәсіл логикасында жобалау кезінде мазмұнды құрастыру бірлігі кәсіби міндет болып табылады. Кәсіби міндеттер жиынтығы кәсіптік оқыту мазмұнының «өзегін» құрайды, ал рефлексивті құзыреттіліктің қалыптасу кезеңдері мазмұнды «орналастыру» логикасын анықтайды [2].

Нәтижелер және оларды талқылау

Жағдаяттық тапсырмалар педагогикалық іс-әрекетке шығармашылық қатынасты ынталандырады. Әрбір тапсырма белгілі бір дағдыларды қалыптастыруға және дамытуға бағытталған. Жағдаяттық тапсырмаларды жіктеп көрсетуге болады:

1. Мотивациялық жағдаяттық тапсырмалар студенттердің рефлексивті құзыреттілікке жету мотивтерін қалыптастыруға, педагогикалық іс-әрекетке тұрақты қызығушылықты дамытуға, мәселелерді шешу процесінде мотивациялық жағдай жасауға бағытталған.

2. Дискурсивті-педагогикалық тапсырмалар қарым-қатынас мәдениетін, диалогтік қарым-қатынас дағдыларын дамытуға, жеке іс-әрекет стилін қалыптастыруға, білімді меңгеру мен бекітуге ықпал етеді.

3. Шығармашылық рефлексивті-пиктографиялық тапсырмалар рефлексивті құзыреттілік және оның құрамдас бөліктерінің ерекшеліктерін түсінуге, рефлексивті құзыреттілік позициясынан белгілі бір жағдайдағы өз іс-әрекетін талдауға, оларды кейіннен түзетуге, теориялық білімді байытуға және бекітуге бағытталған.

4. Гностикалық-эвристикалық тапсырмалар сыни ойлауды дамытады, логика мен интуиция негізінде күрделі рефлексивті жағдайлардан шыға білуді дамытады [3].

Тапсырмада қамтылған жағдайды талдау студенттерге өздерін мұғалім рөлінде көруге, рефлексивті құзыреттілік позициясынан педагогикалық қолайлы шешімдерді табуға белгілі бір тәжірибе жинақтауға мүмкіндік береді, бұл одан әрі осындай нақты жағдайларда тез және негізді бағдарлауға көмектеседі. Ситуациялық тапсырмалар теория мен практиканы байланыстырушы буын болып табылады.

Сондықтан жоғары білім беру жүйесін дамытудың қазіргі кезеңінде оқытуды едәуір жандандыруға, оған зерттеушілік сипат беруге, білім алушыларға оқу танымын ұйымдастыруда бастаманы беруге мүмкіндік беретін әдістерге ерекше назар аударылады. Олардың осы бағыттағы негізгі рөлдерінің бірі білім берудегі инновациялық процестердің негізі ретінде жобалық парадигмаға беріледі.

«Жобалық оқыту» ұғымын анықтаудың бірнеше тәсілдері бар. Сонымен, М. Холмның пікірінше, жобалық оқыту — бұл білім алушыларға бағытталған, ұзақ уақыт бойы болатын оқыту, оның барысында білім алушылар нақты сұраққа немесе шынайы сынаққа жауап беретін өнімді, презентацияны таңдайды, жоспарлайды, зерттейді және шығарады [4]. Т. Мархэм жобалық оқытуды «студенттерді күрделі, шынайы сұрақтар мен мұқият әзірленген өнімдер мен тапсырмалар төңірегінде құрылымдалған кеңейтілген процесс арқылы білім мен дағдыларды алуға тартатын жүйелі оқыту әдісі» деп анықтайды [5]. Бірінші анықтама білім алушыларға бағытталған оқу процестеріне негізделсе, екіншісі білім алудан басқа дағдыларды дамытуға және тапсырмаларды қоюды, сұрақтардың күрделілігі мен шынайылығын қоса алғанда, жоспарлаудың маңызды міндетіне баса назар аударады.

Жоғары оқу орындарында жобалар әдісін қолдану студенттердің көпмәдениетті ортада нақты мәселелерді шешуге дайын болуын қамтамасыз ететін білім, білік және дағдылар жиынтығы ретінде қажетті құзыреттіліктерді қалыптастыруға ықпал етеді. Осыған байланысты жобалар әдісін біз студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамытудың педагогикалық технологиясы, рефлексивті құзыреттілікті қалыптастыру тәсілі ретінде қарастырамыз.

Жобалық әрекетті әртүрлі позициялардан қарастырған жөн. Біріншіден, жоба әдісі — болашақ мамандардың рефлексивті құзыреттілігін дамытудың тиімді технологияларының бірі.

Жобалық әрекет — рефлексивті құзыреттіліктер қалыптасатын және бағалануы мүмкін орта. Жобамен жұмыс істеу кезінде келесі құзыреттер дамиды:

1. Мәселелерді шеше білу. Мұнда студенттердің әлеуметтік маңызды мәселелерді шешу құзыреттілігін қалыптастырудың ерекше мүмкіндігі пайда болады. Мәселелерді шешу қажеттілігі жобалау әрекетінің барлық кезеңдерінде туындайды: ақпаратты дайындау, жинау кезінде, презентация барысында, тікелей қызмет, нәтижелерді бағалау және т.б.

2. Көпмәдениетті қоғамдағы коммуникация және өмір саласындағы құзыреттер. Жобаны дайындау және іске асыру барысында білім алушы әртүрлі адамдармен қарым-қатынас жүйесін құрады.

3. Ақпараттық құзыреттілік. Дайындық кезеңінде бұл жоба конкурсы, идеяны қолдауға дайын ұйым, мүмкін серіктестер туралы қажетті ақпаратты таба білу.

Жобаны құру кезеңінде қолда бар ақпаратты оның жоба үшін пайдалылығы тұрғысынан бағалай білу керек, ал ұсынылған идеялар — олардың шындығы тұрғысынан, мәселенің өзектілігін растау үшін қажетті деректерді таңдап, ең бастысы таңдап, өтінім түрінде тұжырымдау керек.

Жобаны іске асыру кезеңінде — келіп түскен ақпаратты тез өңдей білу, мониторинг жүргізу; қорытындылау кезеңінде нәтижелерді бағалай білу, жобаның күшті және әлсіз жақтарын талдау, оған өзінің қатысуы, жобаны ұсына білу.

4. Әлеуметтік құзыреттілік. Жобалау әрекеті барысында студенттер мен оқушылар жауапкершілікті өз мойнына алу, бірлесіп шешім қабылдауға қатысу, жанжалдарды реттеу, демократиялық қоғамдық институттардың жұмыс істеуіне және жетілдірілуіне қатысу қабілеттерін көрсетеді. Әлеуметтік жобамен жұмыс істеу кезінде жастар өз бетінше әрекет ету және азаматтық белсенділік дағдыларын дамытады. Олардың ересектермен қарым-қатынасында әлеуметтік нәрестелік позициядан (ол жауапты қамқоршы, мен жауапсыз тұтынушымын) ынтымақтастық позициясына көшу бар (ол өз жұмысын орындайтын кәсіпқой, мен нақты істі жасайтын және оған жауапты адаммын). Жобалық әрекет студенттік өзін-өзі басқару органдарының дамуына ықпал етеді.

5. Үнемі өзін-өзі тәрбиелеу қабілетін қалыптастыруға байланысты құзыреттер. Қазіргі уақытта әр маман өмір бойы оқуға дайын болуы керек: жаңа жұмыс технологияларын үйрену, біліктілігін арттыру, қосымша білім алу [6]. Бұл кәсіби тұрғыда үздіксіз дайындықтың, жеке және қоғамдық өмірде табысқа жетудің негізі болып табылады. Жоба бойынша жұмыс өзін-өзі тәрбиелеу процесіне әсер ететін қасиеттер мен дағдыларды дамытуға көмектеседі:

– рефлексия; жобаның жетістіктері мен сәтсіздіктерінің объективті және субъективті себептерін, іс-әрекеттің салдарын, адамдардың мінез-құлқын және өз іс-әрекеттерін талдау қоршаған әлемді және қоғамда өзін бағалауды (өзін-өзі бағалауды) қалыптастыруға мүмкіндік береді;

– когнитивті дағдылар: басқарушылық қызметті жүзеге асыру (жоспарлау, ұйымдастыру, бақылау, ынталандыру), жобалау процесі мен нәтижесін, оның қызметінің өнімін және ондағы өзін объективті бағалау, нәтижені күтілген нәтижемен салыстыру, таңдау, дәлелдеу таңдау және салдарын қамтамасыз ету;

– мақсат қоюды, қызметтің оңтайлы жағдайларын таңдауды, өз іс-әрекеттерінің бағдарламасын әзірлеу мен іске асыруды, аралық нәтижелерді ескере отырып, қызметті түзетуді көздейтін өзін-өзі реттеу қабілеті.

Білім алушылардың рефлексивті құзыреттіліктерін қалыптастырудағы жобалық әрекеттің рөлі зерттеу нәтижелерімен расталады.

Зерттеу нәтижесінде Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті педагогикалық факультетінің 1 курсының 30 студентінен сұхбат алынды, олар сабақ барысында бірнеше жобаларды әзірлеуге және іске асыруға белсенді қатысты.

Қатысу процесінде олар қандай білім мен дағдыларға ие болды деген сұраққа жауап беретін болсақ, 71,7 % студент ұйымдастырушылық әрекеттің ерекшеліктерін түсінді; 68 % студент міндеттерді шеше білуге үйренді; 58,2 % ұжымда жұмыс істей білуге дағдыланды; 54 % іске шығармашылық көзқарас таныта алды; 42,8 % студент басқаларға әсер ете білді; 39,6 % студент топпен жұмыс істей білу іскерлігін дамытты; 33,6 % студент өзін-өзі басқара білуге машықтанды; 11,2 % студент өзінің және басқалардың жұмысын үйлестіре білуге үйренді.

Жобалар әдісі рефлексивті құзыреттіліктерді дамыту технологиясы ретінде бағалау саласында бірқатар артықшылықтарға ие:

1. Бұл «табиғи ортада» құзыреттіліктің қалыптасу деңгейін бағалауға мүмкіндік береді.

2. Бұл жобаның әр қатысушысының жеке даму кезеңін, яғни белгілі бір құзыреттіліктің қалыптасу деңгейінде белгілі бір өсуді тіркеуге мүмкіндік береді.

3. Мақсаттар мен міндеттерді нақты тұжырымдау, қадамдық құрылым, нәтижелерді жоспарлау жобалық әрекеттің әр кезеңінде мониторинг жүргізуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бағалау критерийлері мен объектісі нақты анықталған және алдын-ала белгілі болып келеді.

Белгілі бір құзыреттіліктің қалыптасуын бағалау жобалау әрекетін бағалау арқылы жүзеге асырылады. Жобалық әрекетке қатысуды бағалау үшін қолдануға болатын әдістің бірі жоба бойынша жұмыс кезеңдерін бағалау.

Келесі кезеңдерді бөліп көрсетуге болады:

1) мәселені іздеу мен талдауды, тақырыпты анықтауды және жобаның мақсатын қоюды қамтитын іздеу жүйесі. Бұл кезеңде бағалаудың белгілі бір критерийлері бар. Оларға мыналар жатады: мәселенің өзектілігі, маңыздылығы; қол жетімділік, өлшену және мақсаттарға жету үшін белгіленген нақты мерзім.

2) қолда бар ақпаратты жинауды, зерделеуді және талдауды, жобаның мақсатына жетудің оңтайлы тәсілін іздеуді (баламалы шешімдерді талдау), әрекет алгоритмін құруды, жобаны іске асыру жос-

парын құруды, қажетті және қолда бар ресурстарды талдауды көздейтін талдамалық ақпарат. Бұл жерде берілген тақырып бойынша ақпараттың қаншалықты толық ұсынылғандығы, жоба шеңберіндегі логикалық тізбектің (проблема => мақсат => тапсырма => әдіс) сақталғандығы бағаланады.

3) жоспарланған іс-әрекеттерді орындау, сапаны ағымдағы бақылау, әрекетке өзгерістер енгізу. Бұл кезеңді бағалау сұрақтарға жауаптар болып табылады: жоспарланған іс-шаралар қандай көлемде орындалды, жобаны орындау процесінде мақсаттар мен жұмыс әдістеріне қол жеткізу дәрежесін бағалау жоспары қандай, талдаудың қандай әдістері қолданылады (сауалнама, сараптама, тесттер).

4) жоба нәтижелерін одан әрі пайдалану мүмкіндіктерін зерделеуді қамтитын презентация. Мұнда жобаны жарқын, толық және қол жетімді түрде ұсыну, оның даму перспективаларын нақты қарастыру мүмкіндігі бағаланады.

5) жобаны орындау нәтижелерін талдауды және жобаны орындау сапасын бағалауды қамтитын бақылау. Мұнда нәтижелердің қойылған міндеттерге қаншалықты сәйкес келетіндігі (нәтиже — мәселені шешу), жобаны орындау нәтижесінде қандай өзгерістердің болғаны, оларды сандық түрде бағалаудың мүмкіндігі, жобаның әрбір қатысушысының үлесі бағаланады.

Қорытынды

Болашақ мұғалімдердің рефлексивті құзыреттілігін қалыптастыру үдерісі жоғары технологиялық деңгейде жүзеге асуы үшін келесі талаптарды сақтау маңызды: студенттердің рефлексивті құзыреттілігін қалыптастыруға мақсатты бағыт-бағдар беру; оқу-әдістемелік жұмыстың өзара байланысы; оқу іс-әрекетінің жаңа ұтымды формалары мен әдістерін, құралдарын іздестіру және жүзеге асыру, рефлексивті өзін-өзі жүзеге асыру мүмкіндігін жасау; болашақ мұғалімдердің рефлексивті құзыреттілігін қалыптастыру процесінің реттілігін жобалауға мүмкіндік беретін педагогикалық процестің құрылымдық сипаты; оқытушының оқу материалын рефлексивті түрде беру; сабақта рефлексивті белсенділікті міндетті түрде көрсету (дәрістер, семинарлар, практикумдар). Жоо студенттері — болашақ мұғалімдердің рефлексивті құзыреттілігін қалыптастыру үшін рефлексивті-бағдарлы оқыту технологиясын жүзеге асыру. Мұны ретімен құрастырылған сабақтарда және оларға арналған тапсырмаларда технологияны кезең-кезеңімен енгізу мысалында қадағалап көрейік: ақпараттық қадам — рефлексиямен ғылыми ұғым ретінде танысу, педагогикалық ғылым мен тәжірибеде рефлексия мәселесін ашу; аналитикалық қадам — рефлексивті тәжірибені игеру бағдарламасын құру; проблемалық-аналитикалық қадам — осы тапсырманың орындалмау себептерін анықтау; рефлексивті-жалпылау қадамы — рефлексивті әрекеттің кезеңдерін шығару; рефлексивті-белсенділік қадамы — рефлексивті жағдаяттарды шешу, тапсырмаларды орындау, рефлексивті әрекеттердің стандартпен байланысы; рефлексивті позициялау қадамы — рефлексивті әрекеттерді орындаудағы сәттілік пен сәтсіздіктің себептерін анықтау; соңғы қадам — қол жеткізілген нәтижелерді талдау және интроспекция. Барлық қадамдар типтік проблемалық жағдаяттарды талдаумен, жоба технологиясын қолданумен, педагогикалық жағдаяттарды модельдеумен, мұғалім мінез-құлқының рефлексивті үлгілерін құрумен бірге жүреді. Бұл кезеңдердің процесі мен мазмұны болашақ мұғалімдердің рефлексивті құзыреттілігін қалыптастыру үдерісінің мазмұнын «қолдану» логикасын анықтайды.

Болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің органикалық құрамдас бөлігі ретінде рефлексивті құзыреттілік білім, білік және оларды педагогикалық әрекетте қолдану тәжірибесінің жиынтығында көрінеді, ал олардың қалыптасуының тиімділігі осы құзыреттілік түрін игеруге және өзін-өзі жүзеге асыруға деген ұмтылысқа байланысты. Жоғары оқу орны студенттерінің рефлексивті құзыреттілігін қалыптастыру студенттердің кәсіби-педагогикалық әрекет теориясы бойынша базистік білім алу қажеттілігін өзектендіруге, тұрақты мотивацияны қалыптастыруға, рефлексивті құзыреттілікті жеке қабылдауға, өзін-өзі жүзеге асыру қажеттілігіне, мұғалімнің рефлексивті-бағдарланған бейнесінде өзін-өзі жүзеге асыруға ұмтылуға бағытталған.

Қорыта келгенде, сабақ барысында жоба технологиясын пайдалану пәнге кәсіби бағдарланған сипат береді және таңдау жағдайында жауапты шешімдерді дербес қолдана алатын, олардың ықтимал салдарын болжай алатын, ынтымақтастыққа қабілетті, жауапкершілік сезімі дамыған кәсіби құзыретті мамандарды дайындауға бағытталған.

Құзыреттілік тәсіл тұрғысынан жоба технологиясын қолдану студенттердің кәсіби әлеуметтенуі үшін өте маңызды және кәсіби құзыреттіліктерді, оның ішінде рефлексивті құзыреттілікті қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Рубанова О.И. Формирование рефлексивных умений будущих учителей при изучении педагогических дисциплин: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.08 — «Теория и методика профессионального образования» // О.И. Рубанова. — СПб., 2008. — 159 с.
- 2 Зейер Э.Ф. Психология профессионального образования: учеб. пос. / Э.Ф. Зейер. — М.: Изд-во НПО «Модэк», 2013. — 96 с.
- 3 Бессонова И.Г. Формирование профессионально-педагогической рефлексии у студентов педвуза: автореф. дис. ... канд. пед. наук / И.Г. Бессонова. — Сургут: ИГПИ, 2007. — 25 с.
- 4 Холм М. Обучение, основанное на проектах: Обзор литературы об эффективности в дошкольном саду в классах 12-го класса / М. Холм // InSight: Rivier Academic Journal. — 2011. — Т. 7, № 2. — С. 1–13.
- 5 Маркхэм Т. Проектный подход к обучению как метод обучения предпринимательству большой группы студентов бакалавриата в Южной Африке / Т. Маркхэм // Образование как изменение. — 2010. — Т. 14, № 2. — С. 213–232.
- 6 Томас Дж.У. Управление проектным обучением: принципы из практики / Дж.У. Томас, Дж.Р. Мергендоллер. — Новый Орлеан, 2000. — 101 с.

З.Т. Абилова, С.А. Узакбаева, К.Т. Жансугурова

Проектная технология — средство формирования рефлексивной компетенции студентов

В статье раскрыто значение профессиональной компетентности в образовательном процессе, в том числе место рефлексивной компетентности и возможности проектной технологии в ее формировании. В современных условиях особое значение имеют не только фактические знания обучающегося, но и его способность квалифицированно осуществлять определенную профессиональную деятельность, которая становится основным объектом оценки и свойством качества обучения. Для формирования рефлексивной компетенции и повышения познавательного интереса студентов возникает необходимость разработки новых методов творческой работы со студентами и выбора наиболее эффективных и рациональных. Такая эффективная педагогическая технология является проектной, она позволяет повысить качество профессионального обучения путем включения студентов в различные виды деятельности. Использование технологии проекта в обучении ориентирует современных студентов не только на простое усвоение знаний, но и на способы усвоения, модели и методы мышления и деятельности, развитие познавательной активности и творческого потенциала каждого студента. Актуальность освоения основ проектной деятельности обусловлена тем, что она имеет широкую область применения на всех уровнях организации системы образования, позволяет более эффективно осуществлять аналитические, организационные и управленческие функции и обеспечивать конкурентоспособность специалиста.

Ключевые слова: компетенция, профессиональная компетенция, рефлексивная компетенция, профессиональное образование, технология, проектная технология, компоненты, возможности.

Z.T. Abilova, S.A. Uzakbayeva, K.T. Zhansugurova

Project technology is a means of forming students' reflexive competence

The article reveals the importance of professional competence in the educational process, including the place of reflexive competence and the possibilities of project technology in its formation. In modern conditions, not only the actual knowledge of the student is of particular importance, but also his ability to professionally carry out certain professional activities, which becomes the main object of evaluation and a property of the quality of training. In order to form reflexive competence and increase the cognitive interest of students, there is a need to develop new methods of creative work with students and choose the most effective and rational ones. Such an effective pedagogical technology is a project technology that makes it possible to improve the quality of vocational training by including students in various activities. The application of the project technology in teaching focuses modern students not only on the simple assimilation of knowledge, but also on the ways of assimilation, models and methods of thinking and activity, the development of cognitive activity and creative potential of each student. The relevance of mastering the basics of project activity is due to the fact that it has a wide scope of application at all levels of the organization of the education system, allows for more effective analytical, organizational and managerial functions and ensures the competitiveness of a specialist.

Keywords: competence, professional competence, reflexive competence, professional education, technology, project technology, components, opportunities.

References

- 1 Rubanova, O.I. (2008). Formirovanie refleksivnykh umenii budushchikh uchitelei pri izuchenii pedagogicheskikh distsiplin [Formation of reflexive skills of future teachers in the study of pedagogical disciplines]. *Candidate's thesis*. Saint-Petersburg [in Russian].
- 2 Zeyer, E.F. (2013). Psikhologiya professionalnogo obrazovaniia: uchebnoe posobie [Psychology of professional education: textbook]. Moscow: Izdatelstvo NPO «Modek» [in Russian].
- 3 Bessonova, I.G. (2007). Formirovanie professionalnoi pedagogicheskoi refleksii u studentov pedvuza [Formation of professional and pedagogical reflection among students of pedagogical university]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Surgut: IGPI [in Russian].
- 4 Holm, M. (2011). Obuchenie, osnovannoe na proektakh: Obzor literatury ob effektivnosti v doskolnom sadu v klassakh 12-go klassam [Project-based learning: A literature review of effectiveness in preschool through 12th grade classrooms]. *InSight: Rivier Academic Journal*, 7, 2, 1–13 [in Russian].
- 5 Markhem, T. (2010). Proektnyi podkhod k obucheniiu kak metod obucheniia predprinimatelstvu bolshoi gruppy studentov bakalavriata v Yuzhnoi Afrike [Project-Based Learning Approach as a Method of Teaching Entrepreneurship to a Large Group of Undergraduate Students in South Africa]. *Education as Change*, 14, 2, 213–232 [in Russian].
- 6 Thomas, J.W. & Mergendoller, J.R. (2000). Upravlenie proektnym obucheniem: printsipy iz praktiki [Managing Project-Based Learning: Principles from the Field]. New Orleans [in Russian].

Buketov University